

Religion till salu!

**En studie om försäljning av indiansk andlighet inom New Age
rörelsen**

Författare: Carina Gustafsson
Handledare: Anders Lundberg

Abstrakt

Syftet med uppsatsen är att belysa de problem som har uppstått då indiansk andlighet har blivit en vara som produceras och konsumeras inom New Age rörelsen. Studien har genomförts genom att tillämpa kvalitativ textanalys på insamlat material mestadels från Internet. Det insamlade materialet består av annonser där man säljer olika former av indiansk andlighet. Material som berör indianernas motstånd mot försäljningen av deras andlighet har också insamlats från Internet. Analysen av texterna visar att det framkommer stereotyper i annonseringen inom New Age, vilket blir ett problem för indianerna i form av tillskriven identitet. Det framkommer också av texterna att försäljningen av indiansk andlighet inte bara är ett problem inom New Age utan att det även finns indianer som säljer religion.

Nyckelord: New Age, indianer, kommodifiering, religion, sekularisering

Tack till...

...Anders Lundberg för utmärkt handledning

...Annika Banfield för att du tog dig tid

...Al Carroll för hänvisningen till NAFPS

...Peter, min andra hälft, för markservice, datorhjälp, och för att du tror på det jag gör

...Emma, Amanda och Johanna för att ni har stått ut med en ständigt läsande och skrivande mamma

...Mina föräldrar för alla diskussioner om samhälle, kultur och religion, och för praktisk hjälp så att jag har kunnat skriva

” We are the only Indigenous Nation in the world that has opened our sacred ceremonies, of the altar, out to the public.

Now we are seeing the abuse and violations. Anyone can read a book or get close to our ceremonial people, then go out and practice our ways without proper protocols”

Chief Arvol Looking Horse 2003

Disposition

Jag har valt att disponera min uppsats på följande sätt:

Kapitel två innehåller uppsatsens inledning, syfte och frågeställningar. Kapitel tre innehåller en introduktion till problemområdet och här redogör jag för litteratur och tidigare teorier som berör mitt ämnesområde. I kapitel fyra går jag igenom mitt val av metod samt gör en genomgång av mitt insamlade material från Internet. Kapitel fem innehåller analys av materialet mot de teorier och begrepp jag tidigare i uppsatsen redogjort för. Kapitel sex innehåller en avslutande diskussion.

Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	sid.6
2 Inledning	sid. 7
2.1 Syfte	sid. 8
2.2 Frågeställningar	sid. 8
3 Introduktion till problemområdet	sid. 8
3.1 Sekularisering	sid. 8
3.2 New Age och den individualistiska ideologin	sid. 10
3.3 Rational – choice teorin	sid. 11
3.4 New Age en religiös ekonomisk marknad	sid. 12
3.5 Hur blev indiansk andlighet en vara inom New Age rörelsen?	sid. 13
3.6 Stereotyper	sid. 14
3.7 Läseschamanismen	sid. 15
3.8 Indianskt motstånd	sid. 15
3.9 Religion och identitet	sid. 16
4 Metodval och avgränsningar	sid. 18
4.1 Metodval	sid. 18
4.2 Metodval för insamling av material	sid. 18
4.3 Avgränsningar	sid. 19
4.4 Metodval för analys av materialet	sid. 19
4.5 För och nackdelar med mina metodval	sid. 19
5 Analys	sid. 21
5.1 På vilket sätt påverkar moderniseringen av samhället individuella val av religion?	sid. 21
5.2 Hur fungerar den svenska New Age rörelsen som en religiös ekonomisk marknad?	sid. 22
5.3 Hur protesterar indianerna mot försäljningen av indiansk andlighet inom New Age rörelsen?	sid. 24
5.4 Vilken betydelse har religiösa ceremonier för indianernas identitetskonstruktion?	sid. 26
6 Diskussion	sid. 27
6.1 Sekularisering	sid. 27
6.2 En svensk religiös New Age marknad	sid. 28
6.3 Indianskt motstånd – identitet – ceremonier	sid. 29
6.4 Avslutning	sid. 32
7 Litteratur	sid. 33

2 Inledning

Sekularisering och New Age

Religion har i alla tider berört människor och påverkat hur vi upplever och reagerar på den miljö vi lever i. Det moderna samhällets framväxt har inneburit att västvärlden har utvecklat en hög grad av sekularisering. Vi kan idag se en lägre grad av exempelvis kyrkligt engagemang. Enligt Thomas Luckmann (Hunt 2002: 29) innebär inte sekulariseringen att vi har blivit mindre religiösa utan att religiositeten tar andra uttryck, i form av individuella val och privatisering av religion.

Inom vad vi med ett samlingsbegrepp kallar New Age rörelsen finns ett stort utbud av alternativa livsåskådningar. Via annonser, alternativa hälsomässor, New Age butiker osv kommer vi i kontakt med den mångfald av religiositet man kan finna inom New Age rörelsen.

Vi kan som religiösa konsumenter välja livsåskådning utifrån egna behov och därefter konsumera det alternativ som passar oss bäst.

Den religiösa marknaden består av producenter som säljer olika former av andlighet. Vi kan välja att köpa detta exempelvis via workshops eller böcker eller privata konsultationer.

Enligt Brodin (2001:109) är kommersiella och marknadsmässiga aspekter mer framträdande inom New Age rörelsen än inom många andra religiösa områden.

Exempelvis förväntas individen välja mellan eller kombinera livsåskådningar utifrån egna behov, utbudet av olika alternativ och sättet att konsumera religion skiljer sig från exempelvis från Svenska kyrkan. Dessa aspekter förstärks av den individualistiska ideologin som är dominerande inom rörelsen. Heelas (1996:2) kallar den individualistiska ideologin för 'self'-spirituality, "New agers make the monistic assumption that the self itself is sacred".

Indiansk andlighet och New Age

När jag studerade samisk kultur och religion på distans vid Umeå universitet kom jag för första gången i kontakt med problemområdet ursprungsbefolkningars religion och New Age. Det finns grupper inom New Age rörelsen som försöker återskapa samernas förkristna religion, vilket samerna anser ger en falsk bild av deras kultur.

Eftersom jag var intresserad av om fler ursprungsbefolkningar upplevde samma sak började jag söka information via Internet. Den ursprungsbefolkning man intresserar sig mest för inom New Age rörelsen är indianerna. När jag sökte information fann jag också att indianerna på olika sätt gör motstånd mot att deras andlighet säljs som en vara inom New Age rörelsen. Med hjälp av exempelvis Internet för indianerna fram sin syn på exploateringen. Det finns också en svensk stiftelse som heter "Världen i våra händer" som samarbetar med indianerna i denna fråga. "Världen i våra händer" grundades för några år sedan av en kvinna som heter Annika Banfield. Stiftelsens syfte är att på ett seriöst sätt och i samarbete med ursprungsfolk informera om hur verkligheten ser ut för dessa folk. Stiftelsen sponsras delvis av företag som köper annonsplats på "Världen i våra händer" hemsida (www.world-foundation.se), men också av donationer från privatpersoner som är medlemmar i stiftelsen. Överskott från insamlingar och medlemsavgifter går till olika projekt som stiftelsen sponsrar, som exempelvis till Albuquerque indian center (kulturprojekt för indianska barn). Via hemsidan och genom föreläsningar på exempelvis skolor informerar man om stereotyper, rasism och exploatering av indiansk andlighet.

Jag kommer i min studie att belysa problemområdet ur två perspektiv. Jag vill dels studera hur man inom New Age rörelsen i Sverige säljer indiansk andlighet¹. Jag vill också studera vad som framkommer i indianernas motstånd. Vad är det man protesterar mot, och hur ?

¹ Det finns 564 indiannationer i USA men man har ingen gemensam religion. Man har exempelvis olika skapelseberättelser, ceremonier osv. (www.sv.wikipedia.org/wiki/indiannationer). Jag har valt att använda begreppet andlighet eftersom det används inom New Age rörelsen och det förekommer att man där för samman olika stammars religioner .

2.1 Syfte

Syftet med min studie är att belysa de problem som har uppstått då indiansk andlighet har blivit en vara som produceras och konsumeras inom New Age rörelsen.

2.2 Frågeställningar

- På vilket sätt påverkar moderniseringen av samhället individuella val av religion?
- Hur fungerar den svenska New Age rörelsen som en religiös ekonomisk marknad för indiansk andlighet?
- Hur har indiansk andlighet blivit en vara inom New Age rörelsen?
- Hur protesterar indianerna mot försäljningen av indiansk andlighet inom New Age rörelsen?
- Vilken betydelse har religiösa ceremonier för indianernas identitetskonstruktion?

3 Introduktion till problemområdet

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för teorier och begrepp som berör mitt problemområde. Från sekulariseringsteorier om vad sekulariseringen innebär för framväxten av nya religiösa alternativ, till en beskrivning av hur individen utför rationella val, och hur New Age kan betraktas som en religiös marknad. Jag redogör också för hur indiansk andlighet har blivit en vara som köps och säljs, samt för indianernas motstånd och vilken betydelse ceremonier kan ha för indianernas identitetskonstruktion.

3.1 Sekularisering

Inom sekulariseringsteorier kan det räknas som ett grundläggande antagande att västvärlden genomgår en utveckling mot allt högre grad av sekularisering. Enligt sociologen Jenny-Ann Brodin (2001:9) är lägre grad av kyrkligt engagemang, minskat inflytande av religiösa institutioner, samt minskad popularitet för traditionella religiösa idéer indikatorer på detta.

I Sverige har exempelvis Svenska kyrkan under senare år tappat medlemmar och antalet utträden ur kyrkan är större än inträden. Sekulariseringen kopplas samman med de moderniseringsprocesser som samhället har genomgått som exempelvis byråkratisering, rationalisering, industrialisering. Dessa processer förväntas enligt sekulariseringsteorierna bidra till att undergräva religionens legitimitet, sekulariseringsteorierna och vilka konsekvenser som sekulariseringen för med sig tolkas olika av forskarna. Enligt Brodin (2001:17) hävdade August Comte, att religionen är dömd att försvinna och istället kommer att ersättas av vetenskapen, Max Weber (1946) har framfört teorier om att religionen kommer att minska i betydelse för såväl enskilda människor som för samhällen i stort, men inte försvinna helt. Överlag har det alltså funnits teorier om att moderniseringen av samhället innebär att människor blir allt mindre religiösa. Under senare år har det växt fram andra teorier om vad moderniteten innebär för människors religiositet, exempelvis att modernitet leder till konkurrens för den traditionella religionen. Enligt Peter Berger (2005:114) innebär detta att:

Religious institutions, many of which had been accustomed to monopoly status, must now deal with competition. In effect, there emerges a religious market in which individuals can make choices, on the level of consciousness, this means that religion is no longer taken for granted but becomes the object of reflection and decision.

Enligt Bergers teori leder alltså ett minskat monopol av traditionella religiösa institutioner till att det växer fram en religiös marknad, där individen måste göra medvetna religiösa val. Att den traditionella religionen mister anhängare behöver alltså inte innebära att människor är

mindre religiösa. Rodney Stark och Roger Finke beskriver i ”*Acts of faiths*” (2000:36) att modernitet leder till pluralism vilket i sin tur har en stimulerande effekt på religiös aktivitet:

Rather than eroding the plausibility of all faiths, competition results in eager and efficient suppliers of religion, just as it does among suppliers of secular commodities, and with the same results: far higher levels of overall ”consumption”.

Detta perspektiv kan benämnas som ett ekonomiskt influerat perspektiv på religion och inom denna forskningsinriktning studerar man hur konkurrens inom religionens område leder till ett ökat utbud av religiösa varor och tjänster. Religion produceras och konsumeras på en religiös marknad som förväntas styras av samma mekanismer som den sekulära marknaden.

Enligt Stark & Finke (2000:33) behöver man inte koppla samman sekularisering med minskad individuell religiositet:

Even in nations where religious participation has always been quite low, as in Europe, the overwhelming majority express firm belief in basic religious tenets and describe themselves as religious. It is perverse to describe a nation as highly secularized when fully two-thirds or more say they are “a religious person”

Enligt Berger, Stark & Finke behöver man alltså inte tolka sekulariseringen som tidigare gjorts att religionen är dömd att försvinna i och med moderniseringen, istället finns det belegg för att människor fortfarande anser sig religiösa. Det som har förändrats är istället formerna för hur vi väljer att uttrycka vår religiositet. De senare teorierna visar att sekulariseringen kan mätas på olika sätt, exempelvis behöver inte antalet kyrkbesökare vara det enda måttet på individens religiositet. Enligt Hunt (2002:29) menar Luckmann att vi i det moderna samhället inte har användning för ett övergripande system av religiösa värderingar, utan religionen blir en aspekt av privatlivet och av individuella val varav man konstruerar sin egen religiositet. Luckmanns teori innebär att vi frångår det traditionella systemet av religion som exempelvis styrs av någon eller få etablerade institutioner till ett system med fler religiösa alternativ och med ökad valmöjlighet för individen. I Sverige innebär detta att förutom den traditionella religionen finns det också möjlighet för exempelvis rörelser som New Age att etablera sig.

Enligt de nyare teorierna innebär moderniseringen en ökad pluralism för religiös aktivitet, vilket medför att individen har större valmöjlighet. Denna utveckling speglar det övriga samhället där individen idag förväntas göra olika individuella val. Förr följde man i högre grad tradition när det exempelvis gällde val av yrke, idag förväntas individen själv välja karriär utifrån egna intressen. Valmöjligheterna inom religionens område innebär exempelvis att medlemskapet i Svenska kyrkan kan vara både passivt och aktivt, jag kan exempelvis vara passiv medlem i Svenska kyrkan och samtidigt utöva någon alternativ religion inom New Age rörelsen. Jag kan också välja att utöva religion privat och se mig själv som en religiös person, eller välja att inte utöva någon religion alls. Tradition kan fortfarande ha betydelse för religionstillhörigheten inom Svenska Kyrkan och inom andra religiösa inriktningar, etnisk tillhörighet kan också ha betydelse för att man följer tradition. Att man väljer att studera religiös mångfald genom de nyare teorierna som exempelvis Stark & Finkes teorier, behöver inte utesluta att det har skett någon form av sekularisering i samhället. Man har exempelvis uppmätt ett lägre deltagande vid Svenska kyrkans gudstjänster, och också ett större antal utträden under senare år. Det intressanta med de nyare perspektiven på sekularisering är att de bidrar till att exempelvis förklara framväxten av New Age rörelsen, och de ger en ökad förståelse

för alternativa sätt att utöva religion. Teorierna ger också en ökad möjlighet att förstå hur man inom New Age rörelsen producerar och konsumerar religion, och hur individen står i fokus inom de olika idéer som praktiseras inom New Age rörelsen.

3.2 New Age och den individualistiska ideologin

New Age är ett paraplybegrepp under vilket en mängd olika fenomen inryms. Man kan därför inte tala om New Age som ett sammanhållet trossystem, en ideologi eller en viss speciell övning. Enligt Brodin (2001:15) kan både idéer och praktiker inom New Age bygga på skilda eller till och med motsägande antagande.

Några exempel på vad som ryms under New Age är nyschamanism, astrologi, olika former av healing. Verksamheterna bedrivs i olika former från exempelvis traditionella organisationer som center och föreningar till mer eller mindre löst sammanhållna nätverk och enskilt utövande. Det finns heller inte några officiella ledare eller organisationer som kan sätta gränser för vad begreppet New Age kan eller bör omfatta. Jag går här inte djupare in på de olika föreställningar och livsåskådningar som finns inom New Age. Min uppsats kommer att beröra hur man säljer och köper indiansk andlighet inom New Age. Jag kommer dock att förklara hur detta blev en del av New Age bl a i och med nyschamanismens framväxt. Även om det inte finns ett sammanhängande trossystem inom New Age rörelsen så finns det ett framträdande drag som kan benämnas som en individualistisk ideologi. Forskaren Paul Heelas (1996:169) beskriver denna ideologi på följande sätt:

The new Age is a spirituality of modernity in the sense that it variously provides a sacralized rendering of widely held values freedom, authenticity; self responsibility, self-reliance, self determination, equality, dignity, love, peace, being positive and, above all, the self as a value in and of itself

Traditionellt har präster eller religiösa ledare haft tolkningsföreträde för vad som är den rätta tron. Detta ansvar tar individen över inom New Age, där man själv väljer vad man ska tro på. Enligt Brodin (2001:19) är det den enskilda individen och dennes personliga utveckling, hälsa och andlighet som står i fokus för de flesta idéer och praktiker inom New Age.

En individualistisk ideologi inom religion är en avspiegling av det övriga samhället. Vi har idag ett utvidgat individuellt oberoende i förhållande till sociala bindningar och traditioner, vilket medför att individen idag måste ta ett större ansvar för att styra sitt liv.

Enligt Brodin (2001:21) finns återkommande inslag inom New Age som hänger samman med den individualistiska ideologin, nämligen synen på människans möjligheter till utveckling. En vanlig utgångspunkt inom New Age är att människor inte utnyttjar sin fulla potential. Människans möjligheter till utveckling är inte enbart härskande inom New Age. Det finns i samhället idag en mängd olika sätt vi kan utveckla oss på. Kompetensutveckling och olika former av vidareutbildningar är ett exempel. Utnyttjandet av individens fulla potential består exempelvis av att man utvecklar sin förmåga att fatta beslut, att pröva nya vägar och se möjligheter exempelvis inom sitt yrke. Enligt Heelas (1996:23) innebär detta inom New Age rörelsen att:

The basic idea, it should be apparent, is that what lies within experienced by way of intuition, alignment or an inner voice – serves to inform the judgements, decisions and choices required for everyday life. The individual serves as his or her own source of guidance.

Individen uppnår alltså sin fulla potential genom att utveckla sitt högre jag inom någon av de former av andlighet som finns att tillgå genom New Age rörelsen. I den individualistiska ide-

ologin ingår som tidigare nämnts individens möjligheter att välja och plocka ihop den livs-
åskådning som passar bäst. Men hur går religiösa val till? Är de resultatet av en personlig
omvändelse, eller är man nyfiken på vad andra livsåskådningar innebär? Eller är det rationel-
la, aktiva val utifrån ett specifikt mål man har?

3.3 Rational – Choice Teorin

En individualistisk ideologi inom religionen förutsätter att individen aktivt och rationellt gör
sina val efter vad som passar den enskilde bäst.

Problemområdet för uppsatsen är hur indiansk andlighet säljs som en vara inom New Age
rörelsen. Eftersom individen som köper religion är en del av processen, vill jag få mer kun-
skap om hur individuella val inom New Age fungerar. Jag har därför valt att studera rational
– choice teorin. Det mest grundläggande med rational – choice teorin är människans rationa-
litet. Stark och Finke (2000:85) uttrycker detta på följande sätt:

Within the limits of their information and understanding, re-
stricted by available options, guided by their preferences and
tastes, humans attempt to make rational choices

Utifrån detta synsätt handlar det inte om att individen gör fullständigt objektiva och instru-
mentellt rationella religiösa val där man kan överblicka alla konsekvenser. Istället utgår man
från att individen väljer utifrån de faktorer man har kännedom och utför valet utifrån vad man
tror är det bästa sättet att uppnå ett visst mål. Stark & Finke (2000:56) jämför religiösa val
med hur individen i allmänhet försöker välja rationellt för att uppnå ett visst mål:

Religious behavior – to the degree that it occurs – is generally
based on cost/benefit calculations and is therefore rational be-
havior in precisely the same sense that order human behavior is
rational.

Inom New Age rörelsen är religiösa val framträdande dels genom att individen förväntas ta
ställning till utbudet. Man har också ett eget ansvar för att hitta den livsåskådning, eller kom-
binera alternativ till en andlighet som passar den enskilde. De religiösa valen underlättas ock-
så av hur utbudet inom New Age rörelsen är utformat, exempelvis i form av workshops. Det
underlättar för individen att välja eller kanske att pröva olika workshops för att hitta den form
som passar bäst. Rational – choice teorin innebär alltså att man ser individen som aktiv i valet
av religion.

Enligt Brodin (2001:93) har man tidigare inom religionsforskningen sett individen som en
passiv aktör som utsätts för olika typer av extern påverkan vid byte av religion.

Extern påverkan kan exempelvis betyda att jag blir omvänd från en religion till en annan
genom övernaturliga krafter.

Det framförs också kritik mot rational – choice teorin. Bruce (Hunt:2002:34) framlägger föl-
jande kritik:

Rational action in the religious sphere is not illuminated
by the application of rational – choice and market orien-
tated models. Indeed, such an approach would be mean-
ingful only in a society that was entirely secular and ra-
tional.

Kritiken som Bruce framför hör samman med olika sätt att se på sekulariseringsprocessen. Stark & Finkes argument för att människor gör rationella religiösa val hör samman med att man anser att modernitet och sekularisering inte behöver vara synonyma. Istället anser man att modernitet innebär pluralism vilket ökar konkurrensen mellan olika religiösa producenter, detta innebär att individen får större möjlighet att välja det som passar honom eller henne bäst. Man anser däremot inte att pluralismen innebär att människor blir mindre religiösa.

Enligt Bruce (Brodin 2001:92) innebär sekularisering att religionen mister sitt sammanhållande meningssystem och inte utgör ett rättesnöre i människors liv, resultatet av att vi är fria att välja gör att religionen blir en fritidsaktivitet.

Enligt Bruce är det inte upplysande att tillämpa rationella val och en marknadsorienterad modell på religion om inte samhället är fullständigt rationellt och sekulariserat. Det finns ingenting som säger att man inte kan se framväxten av New Age både som en del av sekulariseringen (enligt Bruce:s synsätt) och samtidigt tillämpa Starks & Finkes teorier.

Jag tror tvärtom att det kan ge nya insikter att studera exempelvis New Age som en ekonomisk religiös marknad där individer tillämpar rationella val av religion. Inom New Age är likheten med den sekulära marknaden stor, exempelvis i hur man annonserar och prissätter olika tjänster vilket jag kommer att påvisa senare i mitt material. Den individuella ideologin inom New Age rörelsen kräver att man gör individuella val, och i det individuella valet behöver man någonstans fundera över vad valet ger för vinst. Ett religiöst val inom New Age innebär att man avsätter tid och pengar och detta innebär att man i någon form väger in kostnader och vinst mot vartannat, vikt i slutänden innebär att man har handlat rationellt utifrån de förutsättningar man har. Vad innebär det då att religionen blir en vara som köps och säljs, och hur sprids de idéer man kan finna inom New Age rörelsen?

3.4 New Age – en religiös ekonomisk marknad

Kommodifiering av religion innebär att religionen görs till en vara som produceras och konsumeras på en ekonomisk religiös marknad. Inom New Age rörelsen innebär detta att religion säljs i form av exempelvis böcker, workshops, ceremonier och föreläsningar.

Kommodifieringen är en spegelbild av det moderna samhället och konsumtionskulturen berör nu också den religiösa sfären, den religiösa marknaden uppvisar stora likheter med den sekulära marknaden i utformning. Rationaliteten avspeglar sig i exempelvis annonseringen av helgkurser. I annonserna jag har granskat radar man upp olika mål som kommer att uppnås över en helg. Det finns stora likheter med reklam för sekulära varor som också talar om vilken effekt som kommer att uppnås.

New Age är enligt Michael York (2001:367):

modelled upon, and is an outgrowth of, liberal western capitalism. It is a part of the same cultural logic of late capitalism that asserts the right to free and unrestricted global trade

Globaliseringen av New Age relaterade idéer och praktiker innebär att de idag är utbredda i stora delar av västvärlden och man delar religiösa influenser länder emellan. Spridningen av olika religiösa influenser görs till stora delar via Internet. Men också utbyte mellan workshopledare från olika länder förekommer. Om man studerar New Age som en religiös marknad förväntas den styras av samma mekanismer som den sekulära marknaden. Jag kommer här att ta upp begrepp som används inom den ekonomiska religionsforskningen.

Stark & Finke (2000:193) beskriver en religiös marknad på följande sätt:

A religious economy consists of all the religious activity going on in any society: a market of current and potential adherents, a set of one more organizations seeking to attract or maintain adherents, and the religious culture offered by the organisations

En religiös ekonomi eller marknad innehåller alltså all religiös aktivitet som pågår i ett samhälle. Jag har i min undersökning koncentrerat mig på att studera New Age som är en del av den svenska marknaden för religion, jag har således använt mig av ett mikroperspektiv i min studie. New Age kan i sin tur delas in i olika nischer som konkurrerar med varandra där indianisk andlighet är en av de olika nischerna. Kopplar man detta till Stark & Finke (2000:36) borde konkurrensen mellan de olika nischerna leda till större valmöjlighet och därmed större konsumtion av religion. Att det finns många olika nischer gör det också mera troligt att individen hittar ett alternativ som passar. Enligt Brodin (2001:87) framkommer det i hennes undersökning av New Age att konkurrensen ser annorlunda ut än inom en traditionell ekonomi:

Både i intervjuerna och observationerna framgår det att New Age producenterna i första hand ser andra producenter som kolleger – och inte som konkurrenter. Detta gäller även i de fall då de är verksamma inom samma eller liknande områden. Denna inställning framgår även i den praktiska verksamheten, exempelvis genom att producenter ofta sprider varandras informationsmaterial, samarbetar och rekommenderar varandras varor och tjänster.

Enligt Brodin (2001:88) framkommer också en förklaring i intervjuerna till denna syn på konkurrens. Det finns fortfarande större efterfrågan än vad det finns utbud inom New Age. Producenternas spridning av varandras tjänster förekommer också på de hemsidor jag har granskat i form av länkar till andra producenters hemsidor.

Marknaden inom New Age rörelsen består av religiösa varor, dessa varor kan vara kristaller, indianernas heliga pipa, tarotkort mm.

Men varor på en religiös marknad består inte bara av materiella ting utan också av en tjänstesektor där man säljer ceremonier, healing, frigörande dans mm.

Enligt Brodin (2001:59) tycks varor och tjänster bjudas ut på liknande sätt som inom sekulära marknader.

Varor och tjänster bjuds ut separerade från varandra vilket innebär att konsumenten plockar ihop det man anser vara viktigt. Jag kan exempelvis välja att konsumera workshops och böcker inom en livsåskådning, eller kombinera olika livsåskådningar med varandra. Jag kan också konsumera andra varor som exempelvis kristaller eller tarotkort utan att ta del av övrigt utbud. Detta är en ideologisk poäng inom New Age vilket hänger samman med den individualistiska ideologin där utvecklingen av jaget står i centrum, konsumentens val inbegriper både vara och producent. Producenterna är en del av marknaden och använder olika sätt att legitimera sin kunskap på, producenternas legitimitet är viktig eftersom den får varan att framstå som professionell. I de annonser jag har granskat förekommer legitimitet som exempelvis "elder", "pipbärare", att producenterna använder denna form av legitimitet är en del av det som indianernas protesterar mot vilket jag kommer till längre fram i uppsatsen. Att indianisk andlighet kommodifieras inom New Age råder det ingen tvekan om, men varför är den intressant för New Age konsumenten?, och hur har marknaden växt fram?

3.5 Hur blev indianisk andlighet en vara inom New Age rörelsen En del av indianernas protester rör begrepp som exempelvis indianisk schamanism och indianska trumresor. Jag

kommer här att redogöra för vad nypaganism och nyschamanism innebär och hur de kan kopplas till indiansk andlighet.

Enligt Jan Svanberg som är forskare i religionsvetenskap (2003:77) var det inom 1970-talets hippierörelse det stora intresset för indiansk schamanism konkretiserades i Castanedas böcker som handlar om den kunskap en yaquiindian, don Juan, undervisar honom i. Denna bok ligger till grund för den läseschamanism som tillämpas inom New Age rörelsen. Jag återkommer till läseschamanismen längre fram i uppsatsen. Enligt Brodin (2001:45) associeras nutida magi och ockultism ofta med nypaganism, vilket är en samlingsbeteckning för företeelser som nyschamanism, wicca, gudinnetro, druidism, asatro och andlig ekologi. Nypaganismen är dels ett separat fenomen, men kombineras med övrigt inom New Age i människors personliga trossystem och i kollektiva aktiviteter som äger rum. Intressant att fundera över här är att de trossystem som ryms under nypaganismen är utdöda religioner som har återskapats genom New Age. Indiansk andlighet ryms in under nyschamanismen men indianerna och deras religion är i allra högsta grad levande; därav protesterna från indianerna.

Många av de praktiker och ideér som förekommer inom olika nypaganistiska inriktningar som, trumresor, svetthyddor, vandring på glödande kol och mycket annat återfinns ofta i New Age sammanhang.

Enligt Svanberg (2003:59) är nyschamanism ett omkring trettio år gammalt fenomen. Nyschamanismen är en konstruktion av flera olika sorters schamanismer. Exempelvis burjalisk ritteknik, Lakotaindianernas kosmologi och fornnordisk mytologi. De som söker sig till nyschamanismen vill råda bot på splittringen i den sekulära världen genom att söka sig tillbaka i historien till schamanska kulturer, inom vilka de anser att folken hade en holistisk syn på natur och helande.

Forskaren Anthony Giddens (1990:37) har ett begrepp som han kallar ”modernitetens reflexivitet”. Detta begrepp innebär att den kunskap vi har i exempelvis traditioner, revideras ständigt i ljuset av ny kunskap eller information, den nya kunskapen bidrar till att vi omformar och skapar ny kunskap. På ett personligt plan innebär detta att individen blir ett reflexivt projekt, han eller hon måste själv skapa och omskapa sin identitet.

Inom new Age rörelsen är ju som tidigare nämnts den individuella ideologin framträdande, att utveckla sitt inre jag innebär att man omskapar det för att exempelvis uppnå sin fulla potential. Individen som ett reflexivt projekt framkommer tydligt inom nyschamanismen, här omskapar man sig själv samtidigt som man omskapar schamanismen.

3.6 Stereotyper

Enligt Svanberg (2003:166) har de amerikanska indianerna speglats i exempelvis filmer och böcker utifrån ett antal stereotyper. Tidiga antropologer har studerat indianer utifrån en eurocentrisk fokusering på ett drömligt förflutet. Bland stereotyperna finns bl a ”den ädle vilden som representant för ett drömligt förflutet” eller motsatsen ”vildheten som ett tecken på att Satan är verksam, ett incitament för kristen omvändelseverksamhet.

Den första stereotypen om ”den ädle vilden” framkommer på olika sätt inom New Age rörelsen. Exempelvis kan man läsa följande annons på ”medicinkort” (tarotkort):

Detta mycket omtyckta och välgjorda set innehåller 52 kort inspirerade av den gamla nordamerikanska indianvisdomen om de olika djurens helande och stärkande kvaliteter. Här lever det indianska schaman arvet vidare som en skattkista där den moderna människan kan hämta kunskap och inspiration . (www.vattumannen.se/produkt).

Här är kopplingarna till "den ädle vilden" en speciell visdom, och att indianschaman arvet lever vidare och från vilken den moderna människan kan hämta visdom. Sammantaget hänvisar annonsen till något förflutet som vi moderna människor kan dra nytta av. Indianen är inte modern han är en kvarleva från ett avlägset förflutet.

Enligt forskaren Olav Hammer (1997:311) verkar vissa egenskaper lockande på människor i vårt samhälle. Om en sak är naturlig eller naturnära måste den vara bra och om den har funnits sedan urminnes tider är det ännu bättre.

Detta kan vara en av förklaringarna till att indiansk andlighet är populär inom New Age och fungerar också som en förklaring till att stereotyper bibehålls.

3.7 Läseschamanism

Enligt Svanberg (2003:31) är användningen av humanistisk och socialvetenskaplig forskning i kommersiellt syfte en trend som är symtomatisk för New Age miljön och vissa populäranthropologer. De två viktigaste schamanantropologerna är Carlos Castaneda och Michael Harner. Castanedas bok skrev jag om inledningsvis i detta avsnittet. Michael Harner har skrivit en bok som heter "Schamanens väg" i vilken han beskriver en form av "kärnschamanism", som tillämpas av alla ursprungsfolk för att uppnå ett annat medvetandetillstånd. Jag tar upp dessa böcker här av den anledningen att de har stor genomslagskraft på hur man inom New Age betraktar indiansk andlighet. Exempelvis kan man härleda "indianska trumresor" som är en del av utbudet inom New Age, till Harners bok "Schamanens väg". Både Castaneda och Harner har sin bakgrund inom den antropologiska vetenskapen. Deras böcker har kommit till efter att de har gjort deltagande observationer hos ursprungsfolk. De har under observationerna gått från att vara vetenskapsmän till att bli initierade schamaner. Castanedas bok "Samtalen med don Juan" är godkänd som vetenskaplig avhandling. Boken har också översatts till många språk och säljs både inom New Age bokhandeln och i övriga bokhandeln. Sammantaget ger den vetenskapliga bakgrunden en legitimitet till innehållet i böckerna. Castaneda och Harner har fått en del kritik för hur de har bedrivit sitt fältarbete. Castaneda kunde överhuvudtaget inte bevisa att don Juan fanns, och har blivit anklagad för att ha hittat på hela fältarbetet. Man kan diskutera forskarens objektivitet med tanke på att man som forskare blir initierad till schaman samtidigt som man observerar.

Enligt Svanberg (2003:97) har Harner övergett antropologin och äger numera "Center for shamanic studies" där han bl a vill återuppliva schamanismen bland de folkslag där schamanism traditionellt funnits och är hotad. (www.shamanism.org).

Intressant med Harners organisation är att han vill hjälpa ursprungsfolk att återupprätta schamanismen med hjälp av sin egen "kärnschamanism". Huruvida de ursprungsfolk han vill hjälpa har bett om denna hjälp framgår inte.

Samtantaget har de ekologiska värderingarna inom 1970 – talets hippierörelse, stereotyper, läseschamanism och framväxten av nyschamanism skapat den indianska andlighet som idag säljs inom New Age rörelsen och som indianerna protesterar mot.

3.8 Motstånd

Att indiansk andlighet har blivit en vara inom New Age rörelsen i form av försäljning av exempelvis ceremonier, har inneburit en del motstånd från indianernas sida.

Man försöker på olika sätt göra människor uppmärksamma på vad man upplever som en kränkning mot de indianska folken. Jag har inriktat mig på att studera hemsidor från olika organisationer av förklarliga skäl, även om indiansk andlighet säljs i Sverige så befinner sig de indianska folken långt här ifrån. Jag kommer här att göra en allmän överblick om vad indianerna protesterar mot. Jag kommer att gå in djupare in på vilka organisationer och forum jag har studerat, i metod och analysdelen av uppsatsen. Allmänt förekommande inom materialet som berör indianernas motstånd är att själva försäljningen är kränkande eftersom religion

inte kan säljas. Indianerna vänder sig också emot att man inom New Age blandar ihop ritualer från olika folk och gör detta till en allmän indiansk andlighet.

Man vänder sig emot falska medicinmän som uppger sig ha lärt sig religionen hos någon stam, och man vänder sig emot användningen av indianska namn samt att man inom New Age missbrukar den heliga pipan.

Jason Edward Black forskare i retorik (2002:609) beskriver kommodifiering av religion som en del av en kommodifierad kultur på följande sätt:

When the spiritual knowledge, rituals, and objects of historically subordinated cultures are transformed into commodities, economic and political power merge to produce cultural imperialism. Culture imperialism, then, seizes and processes vital cultural resources "remaking" them in the image and market-places of the dominant culture

Jag vill också tillägga att stor del av materialet rör Lakota, Dakota, Nakota (kallas Sioux med ett samlingsnamn). Siouxindianernas heliga ceremonier som exempelvis soldansen, vision quest eller sweatlodge är de ceremonier som har blivit mest exploaterade och av den anledningen har jag funnit det mesta protestmaterialet från Sioux. Detta innebär inte att Sioux är ensamma om att protestera eller ensamma om att bli exploaterade.

Jag kommer här att göra en liten sammanfattning om Siouxindianernas ceremonier för att förtydliga för läsaren. Detta gör jag eftersom mitt insamlade material är mötesprotokoll från Dakota-Lakota-Nakota Human Rights Advocacy Coalition. Mötesprotokollen är ifrån "Protection of ceremonies meeting" och innehåller referenser till exempelvis "den heliga pipan" och till olika ceremonier. Jag berättar här en kort version av legenden om Den Heliga Pipan, samt fakta om Arvol Looking Horse innehavare av den vita buffelkalvens pipa.

The Sacred white Buffalo Calf pipe - Cannupa (Den Heliga pipan) gavs enligt legenden till folket av The white buffalo calf woman. Samtidigt med pipan fick Lakota sju heliga ceremonier, Soldansen, Vision Quest, Sweatlodge-purification, Making of a relative, Womanhood, Throwing of the sacred ball, Keeping of the spirit.

Den Heliga pipan är centrum för alla de andra sju ceremonierna, Arvol Looking Horse är 19:e generationens innehavare av denna pipa. Pipan är gjord av "caitlinite"- pipestone en helig bergart för indianerna. Pipan består av två delar varav piphuvudet symboliserar den kvinnliga kraften och pipskaftet den manliga. Pipan är aldrig sammanfogad förutom då den används i ceremonier. Översatt från (www.siouxme.com)

Arvol Looking Horse föddes 1954 på Cheyenne River Reservation, han blev som tolvåring utsedd till innehavare av pipan. Som andlig ledare för Sioux har han arbetat för att bevara kulturen delvis genom stort engagemang för ungdomar. Den vita buffelkalvens pipa är en historisk ledande kraft för hur Lakota förväntas leva, och Arvols ansvar är att föra dessa lärdomar vidare. 1996 etablerade han World Peace and prayer day. Den 18 oktober 2006 mottog Arvol Looking Horse Juliet Hollisters fredspris på FN:s huvudkvarter i New York för sitt fredsarbete. Översatt från artikel (www.missoulian.com/articles)

Andra uttryck som förekommer i materialet är "Elder" och "Bundle keeper". En "elder" är en äldre person som anses ha stora kunskaper om sin kultur och som praktiserar den för stammens bästa. En "bundle" är ett skinnknyte som innehåller heliga saker som exempelvis en pipa, fjäderskrud, heliga örter. Bundle keeper är den som är innehavande av en helig pipa. (www.world-foundation.se)

3.9 Religion och identitet

Enligt Giddens (2003:448) skriver Durkheim i sin bok "Les Formes élémentaire de la vie religieuse, 1912", att religionen hör samman med samhällets institutioner över lag. Religiösa

ceremonier och ritualer är enligt Durkheims synsätt avgörande för att det ska kunna skapas starka band mellan medlemmarna i en grupp. Kollektiva ritualer stärker gruppens solidaritet vid sådana tillfällen då människor tvingas anpassa sig efter viktiga förändringar i livet.

Religiösa traditioner har olika betydelse för olika människor och så är naturligtvis fallet för indianerna också. Assimileringsprocessen indianerna blev utsatt för innebar för en del stammar att den ursprungliga religionen försvann och ersattes av kristendomen. För andra stammar som exempelvis Sioux utövade man sin religion i smyg, samtidigt som man var kristen. Sioux kunde på det sättet behålla mycket av sina traditioner. På Cheyenne River Sioux Tribe:s hemsida kan man läsa följande:

Because many of our people have had to live apart from a traditional lifestyle and upbringing through no fault of their own, a lot of people living on our reservation have had to relearn their native heritage and spirituality by coming back to it as fully grown adults . (www.sioux.org/more).

Här framkommer hur assimileringen har påverkat indianerna att man i vuxen ålder får lära sig traditioner och andlighet på nytt. Tradition och ceremonier blir ett sätt att återknyta till historien. Giddens (1990:37) begrepp om modernitetens reflexivitet kan här ses som ett kulturellt fenomen. Här har man först historien som har hållits intakt muntligt och skriftligt, därefter assimilationen med påtvingade influenser utifrån, med den kunskap man har med sig (om vad man inte vill ha) återskapar man den gamla kulturen. I den nya kulturen (nutid) kan indianerna bevara sina traditioner samtidigt som man reflexivt är en del av den moderna världen. Språket är en viktig del av ens identitet och ceremonierna utförs på stammens språk och för ungdomar kan detta vara en viktig del i identitetskonstruktionen.

Forskaren Stuart Hall (Bradley 1996:25) skriver följande om kulturell identitet:

Cultural identity is a matter of becoming as well as being
It belongs to the future as much as to the past. Cultural identities come from somewhere, have histories. But like everything which is historical they undergo constant transformation. Far from being eternally fixed in some essentialized past they are subject to cotinuos play of history culture and power.

Halls reflektioner är intressanta eftersom dynamiken mellan vad man är och vad man blir är intressant. Indiankulturerna är lika dynamiska som alla andra kulturer. Även om andligheten är en del av kulturen innebär inte detta att indianens identitet är den samma som innan assimilationen. I kommodifieringen av indianernas religion inom New Age framstår gärna indianen som någonting statiskt, icke modernt. Ett av problemen med New Age är den tillskrivna identiteten indianerna får och som man inte känner igen sig i. Indianerna lever i samma moderna tid som alla andra och med samma problematik. Enligt Perry G Horse (Kiowa) konsulent i utbildningsfrågor (2005:65) innebär indiansk identitet följande:

To be American indian one hundred years ago would not be the same as being American indian two hundred years ago. What is a real American Indian? Identity as an American indian is highly personal. It is particulary way one feels about oneself and one's experience as an American Indian or tribal person.

Horse diskuterar här den personliga identiteten som markerar hur vi skiljer oss åt som individer. En personlig upplevelse av att vara indian behöver inte vara samma sak för alla. Någon kan ha blivit utsatt för rasism och har kanske ingen positiv bild av sig själv som indian.

Eller kan man ha motsatt erfarenhet, eller det faktum att man är indian kanske inte spelar någon roll. Att vara indian betyder inte heller att det är hela identiteten.

Forskaren Harriet Bradley (1996:25) identifierar tre nivåer av social identitet, passiv, aktiv och politiserad identitet. **Passiv identitet** innebär identitet som exempelvis klass, kön, etnicitet. Vi tänker inte på oss själva i dessa termer om inte omständigheterna påkallar det.

Aktiv identitet innebär att individen är medveten om identiteten och den är grund för ens handlingar. Exempelvis kan etnisk identitet aktiveras vid om ens land blir hotat.

Politiserad identitet innebär politisk aktion och är bas för kollektiv organisation. Ett exempel här är feministiska rörelser som har uppmuntrat många kvinnor att inta en politiserad kvinnlig identitet.

Kommodifieringen av indianernas religion, aktiveras alla nivåerna av identitet. Delvis får man sin sociala identitet omformad genom stereotyper, och dels omformas religionen. Detta utlöser i sin tur en kollektiv handling från många indianer i form av organiserat motstånd. Att värna om sin religion är ett skydd både av den individuella och kulturella identiteten.

4 Metodval och avgränsningar

I detta avsnitt redogör jag för metodval och avgränsningar, samt gör en genomgång av mitt material.

4.1 Metodval

Mitt problemområde berör delvis försäljningen av indiansk andlighet inom New Age rörelsen, och delvis indianernas protester mot detta. Den svenska marknaden inom New Age rörelsen är en del av problemet. Jag har därför inriktat mig på att studera hur denna marknad ser ut. Indianernas protester är riktade mot all kommodifiering av deras andlighet oavsett var någonstans det sker. Tyngdpunkten i min undersökning är att utifrån mina frågeställningar studera det insamlade materialet och söka efter de centrala teman som framkommer i texterna.

4.2 Metodval för insamling av material

För att studera hur den religiösa marknaden för indiansk andlighet ser ut valde jag att koncentrera mig annonsering. Annonsering sker exempelvis via Internet och tidskrifter.

Jag har huvudsakligen använt mig av Internet som insamlingskälla men har också besökt en New Age butik i Kristianstad Här gör jag en reservation eftersom målet med att besöka butiken var att söka efter olika former av annonsering, lämnar jag övrigt innehåll i butiken utanför denna undersökning. Jag har också valt att analysera text ur ett diskussionsforum som är emot mot kommodifiering av indiansk andlighet.

I butiken finns en annonstidning "Energivågen" som delas ut gratis jag har använt två exemplar av denna tidning.

Jag har alltså valt att kombinera Internet med besök i butik därför att jag ville få så stor bredd som möjligt på undersökningen.

Materialet som behandlar motståndet från indianerna har jag huvudsakligen samlat in från Internet. Med undantaget från en bok som heter "De kallar oss indianer" och som ges ut av stiftelsen "Världen i våra händer" med ansvarig utgivare Annika Banfield. Gemensamt för insamlingen av material från Internet är sökorden jag har använt som är indianer, indianer+ceremonier, indianer+new age.

4.3 Avgränsningar

Jag har valt att avgränsa insamlandet av material som berör försäljning av indiansk andlighet till den svenska marknaden inom New Age.

Denna avgränsning har dels gjorts för att jag är intresserad av att se vad som säljs i Sverige. Dels därför att materialet skulle bli för stort eftersom indiansk andlighet är en vara i många länder.

Jag har också gjort en avgränsning mot att använda privata hemsidor där intresset för indiansk andlighet uttrycks. Denna avgränsning har också gjorts för att begränsa materialet, och därför att uttrycka ett intresse inte är samma sak som att konsumera.

Jag har valt att avgränsa materialet som berör indianernas motstånd till dokument från olika organisationer.

Denna avgränsning har gjorts dels för att begränsa materialet och dels därför att protesterna sker i organiserad form. Att man är organiserad och arbetar aktivt mot försäljningen av religion är intressant och visar att man vill förändra.

Jag vill också påpeka att motståndet beskrivs utifrån det insamlade materialet vilket inte behöver innebära att det är synonymt med att alla indianer delar samma åsikt i frågan.

4.4 Metodval för analys av materialet

Jag har valt att studera mina frågeställningar utifrån en kvalitativ textanalys av materialet. Genom att studera texterna från det insamlade materialet kan jag utifrån de teorier och begrepp jag har redogjort för och analysera och synliggöra de teman som framkommer.

Enligt May (1997:232) bygger den kvalitativa textanalysen på ett processtänkande och att dokumentet ingår i en social kontext, och man betraktar författaren som en självmedveten aktör som riktar sig till en publik under specifika omständigheter.

Genom att synliggöra olika teman kan man exempelvis få fram skillnader i kulturellt tänkande eller olika grupperns maktposition. All text förmedlar ju någonting till läsaren och beroende på hur den framställs kan den uppfattas olika. Läsarens kunskap om ämnet som texten speglar spelar också in på förståelsen av texten.

4.5 För och nackdelar med mina metodval

Jag har valt att göra en kvalitativt inriktad studie vilket innebär att jag i analysen av texterna är inriktad på en djupare förståelse av mina frågeställningar.

Enligt Sveningsson, Lövheim, Bergquist (2003:68) är kvalitativt orienterade studier inte inriktade mot att generalisera utan att tolka och försöka begripliggöra olika aspekter av människors verklighet.

Genom att analysera texterna kan jag besvara mina frågeställningar och textanalys är en bra metod att lyfta fram centrala teman med. Utifrån olika teman kan man sedan analysera skillnaden inom exempelvis olika kulturers sätt att närma sig samma fråga.

Detta är en intressant utgångspunkt för denna undersökning eftersom indianernas sätt att tänka om sin andlighet inte är densamma som finns inom New Age.

Genom att studera texterna kan man exempelvis få fram eventuella stereotyper som finns inom en grupp. Att välja att analysera texter för också med sig vissa nackdelar. Texten förmedlar en del av den sociala kontexten men behöver inte representera hela bilden.

När jag besvarar mina frågeställningar gör jag det utifrån min analys av texterna. Mitt material är alltså sekundär data vilket innebär att texten har producerats för andra ändamål än min undersökning.

Enligt Sveningsson, Lövheim, Bergquist (2003:70) är utgångspunkten att forskare på något sätt formar det material som samlas in och redovisas, vilket för med sig en viss syn på den kunskap som produceras. Kunskap är, enligt detta sätt att se, ofrånkomligen sammankopplad med den person som gör undersökningen och de specifika forskningsobjekt som studeras.

Kunskapen jag kommer att förmedla genom min studie är sammankopplad dels med min förförståelse, och dels med hur jag har valt att utforma studien

Min förförståelse av ämnet är mina studier i samisk kultur och religion då jag först kom i kontakt med problemområdet ursprungsbefolkningar och försäljning av religion.

Jag är alltså medveten om att ursprungsbefolkningar upplever försäljningen av deras religion som ett problem. Hur man protesterar och i vilka former hade jag ingen tidigare kunskap om. Jag hade inte heller någon bild av hur annonsering om indiansk andlighet ser ut innan jag påbörjade undersökningen.

Jag bestämde mig för insamlingsmetod efter att jag hade fattat beslutet om hur jag ville studera problemområdet.

Insamlingsmetoden passar bra tillsammans med analysmetoden, användningen av Internet innebär att jag har kunnat studera skilda områden som jag annars inte hade kommit i kontakt med.

Jag valde att kombinera insamlingsmetoder (Internet, new age butik, tidningar) för att få så stor bredd som möjligt.

Jag kan ändå inte vara säker på att jag har täckt in alla områden eftersom annonsering kanske sker på platser jag inte har tillgång till.

Enligt Brodin (2001:124) finns denna typ av textmaterial i de flesta New Age miljöer, som caféer, mässor, och bokhandlar.

Materialet som berör indianernas motstånd måste också ses som en del av motståndet och det har varit lätt att få tillgång till. Men jag kan inte med säkerhet säga att det inte finns fler grupper som protesterar. Materialet säger heller inte hur många som är engagerade eller hur vanligt det är att konsumera indiansk andlighet.

4.6 Genomgång av material

Jag kommer i detta avsnitt att redogöra för det material som har samlats in och analyserats.

Internetsidor

www.ramsbergsgarden.se – Detta är en kursgård som erbjuder rekreation i form av olika behandlingar. Olika föredrags och kurshållare kan hyra in sig här. Jag har här granskat ett projekt som kallas ”indiansommar”.

www.wolfheart.se –Erbjuder olika arrangemang och workshops. Erbjuder bla sweatlodgeceremonier

www.redspirit.se – Erbjuder olika workshops i exempelvis sweatlodgeceremoni, pipceremoni, trumresor

www.mundekulla.se – Retreatgård, jag har här granskat mundekulla festival (2006) där man förutom musik erbjöd olika former av workshops bla sweatlodge.

www.newpage.se – Bokförlag där man även kan köpa tarotkort, drömfångare, musik mm.

www.vattumannen.se – Nätbokhandel

www.newagefraud.org – Aktivistgrupp bestående av indianer och andra som stödjer indianerna i motståndet mot kommodifieringen av deras religion. Här får man bla information om vad man kan tänka på innan man köper en ceremoni. Man kan också få tips om böcker om ursprungsfolk mm.

www.dlncoalition.org – Dakota/Lakota/Nakota Rights Advocacy Coalition. Detta är en organisation som på olika sätt arbetar för indianernas intressen bla med civila rättigheter, alkohol-

frågor, rasism, försäljningen av religion och ceremonier. Jag har här granskat två mötesprotokoll från "Protection of ceremonies meeting". Mötesprotokollen är från den 8-9 mars 2003, och 6 juni 2003.

Jag har också studerat ett brev från Chief Arvol Looking Horse Dakota/Lakota/Nakota till Unity of Indigenous Nations protection of ceremonial ways of life 7 juli 2003.

www.world-foundation.se – Världen i våra händer är en svensk stiftelse som arbetar mot rasism, stereotyper och via föreläsningar och hemsidan vill upplysa om ursprungsfolkens kultur samtidigt som man ger hjälp till självhjälp där så behövs. Man tar också avstånd mot all kränkning mot ursprungsfolkens religioner.

Diskussionsforum

www.newagefraud.org – NAFPS diskussionsforum, texterna är daterade from 20 Sept 2005 tom 30 Maj 2006.

Tidningar

Tidningarna har hämtats i New Age butiken Böcker & Ting, Kristianstad.

Energivågen nr 136 September- Oktober 2006-12-18

Energivågen nr 137 November – December

Tidningarna är gratisexemplar som delas ut i exempelvis New Age butiker. De innehåller mestadels annonser inom de olika verksamheterna som finns inom New Age, de innehåller också något reportage i varje nummer som handlar om olika livsåskådningar. Jag har studerat annonserna med fokus på indiansk andlighet.

Bok

De kallar oss indianer, blandade indianska författare. Ansvarig utgivare för boken är Annika Banfield stiftelsen Världen i våra händer. Jag har studerat två kapitel i denna bok som behandlar kränkning av indiansk religion. Författare till dessa kapitel är Al Carroll och Ward Churchill.

5 Analys

I detta avsnitt analyseras det insamlade materialet med mina frågeställningar som utgångspunkt. De teman som framkommer analyseras mot de teorier och begrepp jag har redogjort för i introduktion till problemområdet. Varje frågeställning avslutas med en sammanfattning.

5.1 På vilket sätt påverkar moderniseringen av samhället individuella val av religion?

Det tema som framkommer när man studerar annonserna är den individualistiska ideologin inom New Age som diskuterades inledningsvis i uppsatsen. Jag har grupperat vad som framkommer i texterna under rubrikerna som följer nedan.

Självutveckling

Traditionellt sett har präster eller religiösa ledare haft tolkningsföreträde för vad som är den rätta tron. Detta ansvar tar individen över inom New Age rörelsen där man själv väljer vad man ska tro på. Den individualistiska ideologin är framträdande i de texter som jag har granskat. Att utveckla sig själv på olika sätt är framträdande på hemsidor och i annonser. Genom att konsumera de olika alternativ som erbjuds man exempelvis:

Finn den egen urkraft genom den indianska schamanismen och låt den uppfylla din ande. Innehåller trum healing resor för mötande av ditt kraftdjur.(www.ramsbergsgarden.se)

Jaget i centrum

Enligt Heelas (1996:23) är utvecklingen av individens högre jag ett av de framträdande dragen inom New Age. "The individual serves as his or her own source of guidance".

Enligt denna tanke finns det gudomliga inom den enskilda individen detta är något som också är framträdande i annonserna och exempelvis uttrycks på följande sätt (www.wolfheart.se)

Workshop – The healer within yourself – Vi kommer att minska vår stress och våra spänningar i vardagen, skapa ett liv som vi verkligen vill ha och släppa taget om det som inte längre gynnar oss.

Det är individen själv som påverkar och skapar sitt liv "The healer within yourself" talar om att individen själv äger den kraft som behövs för att förändra sitt liv.

Sammanfattning

Den individualistiska ideologin som är härskande inom New Age rörelsen innebär att individen självutveckling står i fokus inom det religiösa utbud som finns att tillgå inom New Age.

5.2 Hur fungerar den svenska New Age rörelsen som en religiös ekonomisk marknad för indiansk andlighet?

Följande teman framkommer ur textmaterialet på de hemsidor och i de annonser jag har granskat. Begreppen producenter, konsumenter, marknaden och varor är begrepp som används inom den ekonomiska religionsforskningen exempelvis Stark & Finke (2000:193).

Producenternas legitimitet

Producenternas legitimitet är tydlig på hemsidor och i annonser det framkommer tydliga referenser till indianer på olika sätt. Ett par av hemsidorna har indiannamn som wolfheart och redspirit, och man refererar exempelvis i texten på hemsidan till indianstammar:

Som vuxen har jag haft förmånen att få möta en rad traditionalister från olika nationer, Hopi, Lakota och Ocla-Choctaw. Bland dessa människor kände jag mig hemma. Jag har lärt mig så mycket av dessa män och kvinnor. (www.wolfheart.se)

Vad denna text säger är att man har lärt sig av traditionalister, han nämner också olika stammar vilket gör legitimiteten stor. Andra sätt att referera är att använda ord som "initierad elder" och "pipbärare":

Han är initierad elder och pipbärare och har lång erfarenhet av schamanska tekniker som kommer från många ursprungskulturer (www.wolfheart.se).

Man använder också andra titlar för att visa vad man har för kunskap vid sidan av de andliga."Personlig coach till grupper och enskild" (www.mundekulla.se)

Jag tolkar de teman som framkommer i texterna om producenternas legitimitet på följande sätt. Man är noga med att framhålla en tydlig länk till att man har fått sin kunskap av indianer. Att man har fått kunskapen direkt av indianerna gör att den är gedigen, den har kommit

direkt från källan. Det är intressant att man också tar upp övriga yrkestitlar, detta kan tyda på att man vill visa sin bredd av kunskap.

Varor

De religiösa varor som förekommer mest på de hemsidor och annonser som jag har granskat är sweatlodge ceremonier, pipceremonier och trumresor. Men även andra varor som tarotkort och musik säljs på dessa sidor. En sweatlodgeceremoni kan erbjudas på följande sätt:

Fre kväll och Lör morgon erbjuder vi sweatlodge ceremoni,
Först till kvarn... (www.mundekulla.se)

På samma hemsida beskriver man sweatlodge ceremonin på följande sätt:

Man bygger en liten koja i skogen och eldar glöd under stenar
som läggs i kojans...
Indianerna och många andra ursprungsfolk har som tradition att
göra en svetthydda.

Formuleringen i det första citatet påminner mycket om den form av realisationserbjudanden som varuhusen brukar ha. Det är bara de konsumenter som är snabbt på plats som kan konsumera. Förklaringen i det andra citatet vad en sweatlodge innebär är ganska vag. Man förklarar inte innebörden i sweatlodgeceremonin tex, men där finns en koppling till indianer och andra ursprungsfolk.

Ett annat exempel på hur religiösa varor bjuds ut finns på hemsidan www.ramsbergsgarden.se. Här har man en kurs som heter "Indiansommar 2007". Här säljer man tex "Trumhealing 600 kr (2 tim), sweatlodgeceremoni "kan vara varmare än en bastu", "Trumresor för att möta ditt kraftdjur", "Undervisning om Medicinhjulet i 2x2 timmars pass".

Sammantaget är texten på hemsidan rationellt utformad. Ingenting i texten förklarar vad de olika varorna innebär.

Indiansk andlighet bjuds ut i workshops, privata konsultationer som exempelvis i annonsen om trumhealing. Workshoppen som erbjuds kan också vara en del av en festival:

Välkommen till Mundekulla musikfestival 17-20 aug 2006
Ett urval av årets medverkande följer nedan Omesh- Spirit
drumming, Gudinneshow, Meditation, Indianceremonier

Här framkommer en del av det enorma utbud som förekommer inom New Age rörelsen. Där individen har möjligheten att välja och kombinera det som passar den enskilde bäst. Det finns också möjlighet att gå exempelvis helgkurser:

Regnbågsdraken skola i schamansk kunskap" erbjuder en inspirationshelg med initieringsceremoni sötmedicinens soldansväg
– i kursen ingår kommunikation med andra världar, kraftdjurens gåvor, initieringsceremoni, medicinnamn, pipceremoni och sweatlodge (Energivågen nr 136 s 36)

Rationaliteten framkommer tydligt i denna annons, under en helg hinner konsumenten både bli initierad samt delta i ceremonier mm. Allting låter väldigt rationellt och enkelt, något som passar den moderna människan.

Prissättning

Priserna framträder klart i de flesta annonser, där priserna inte finns med har man telefonnummer till producenten. Det framgår också klart och tydligt hur lång tid man betalar för. ”Fre –Sön Pris: 1400 kr (900kr arbetslösa, sjukskrivna och studenter)”

Här finns också rabatt för arbetslösa, sjukskrivna och studenter vilket är kan jämföras med exempelvis student rabatt som finns på den sekulära marknaden. Det framkommer också klart och tydligt att det är detta priset som gäller har man inga pengar så får man vara utan.

Sammanfattning

Texterna på hemsidorna och i annonserna är väldigt tydliga dvs det framkommer exakt vad som erbjuds och vad man kan förvänta sig att få när man konsumerar. Hur producenten har fått sin legitimitet framgår också i annonserna, samt priser i de flesta fall. Texterna har individen i fokus och individens utveckling. Att konsumera exempelvis ceremonier innebär en bättre kontakt med sig själv. Det är också framträdande i vissa annonser att den indianska ceremonin är en del av ett stort utbud av de olika livsåskådningar man kan finna inom New Age rörelsen. Det finns en likhet med den sekulära marknaden i hur texterna är utformade, religionen bjuds ut i samma stil som en sekulär vara gör.

5.3 Hur protesterar indianerna mot försäljningen av indiansk andlighet inom New Age rörelsen?

Följande teman framkommer ur det insamlade materialet gällande indianernas motstånd.

Skillnaden mellan traditionell indiansk andlighet och hur den framställs inom New Age

I indianernas motstånd görs en tydlig åtskillnad mellan traditionell andlighet och hur den bedrivs inom New Age rörelsen här är citat från NAFPS hemsida. Man tar bestämt avstånd från kommodifiering av religion.

“Native people DO NOT believe it is ethical to charge money for any ceremony or teaching. Any who charge you even a penny are Not authentic” (www.newagefraud.org)

Man tar också upp rationaliteten inom New Age:

Learning medicine ways takes decades and must be done with great caution and patience out of respect for the sacred. Any offer to teach you all you need to know in a weekend seminar or two is wishful thinking at best, fraud at worst. (www.newagefraud.org)

Här framkommer stor skillnad mellan New Age och det traditionella sättet att se på indiansk andlighet. Man påpekar bla tålmod av respekt för det heliga. Helgkurser är vanligt inom New Age och framkom bland annat i annonsen från energivågen (se energivågen nr 136 s 36).

Det framkommer också i texterna att enda sättet att lära sig på traditionell väg är muntligt, ansikte mot ansikte. Andra skillnader som påpekas är den individualistiska ideologin inom New Age. ”Native belief system are Communal, not focused on the individual’s faith”. (www.newagefraud.org)

Man mixar heller inte ihop olika ritualer med varandra och traditionella elders är väldigt försiktiga med att andra någonting i ritualerna. ”It does happen of course, but only after lengthy discussions that can take decades”(www.newagefraud.org)

Den övergripande meningen i texten är hur man ska skilja på traditionell religion och på New Age. Det framkommer också tydligt att NAFPS arbetar aktivt för att avslöja bedragare inom New Age rörelsen. ”We investigate and seek to warn the public about impostors and exploiters posing as Native medicine people or elders” (www.newagefraud.org)

Här framkommer tydligt att de som utger sig för att vara medicinmänniskor inom New Age rörelsen är inte äkta, och att man kan inte utge sig för att vara det. NAFPS uppgift är att upplysa allmänheten om skillnaden mellan traditionell indiansk andlighet och New Age.

Världen i våra händer (www.world-foundation) har ungefär samma information på sin hemsida. Hemsidan är på svenska och innehåller information om vad man kan tänka på innan man deltar i någon indiansk ceremoni. Man informerar också på denna hemsida skillnaden mellan tradition och New Age. ”Om man medverkar i en ceremoni i stammen är den givetvis äkta. Men om man deltar i Sverige – hur ska man då veta att ritualen är genuin?” ([www.world foundation](http://www.world-foundation)). Man ger också tips på hemsidan hur människor kan gå till väga för att vara säkra på att inte bli lurade. Att ställa frågor till arrangören eller ceremoniledaren om legitimiteten är ett exempel, eller kontakta stamråden för att få information om vilka som har behörighet att genomföra ceremonier är ett annat. Den genomgående meningen i texten på hemsidan är att alltid vända sig till seriösa indianer (te x kontaktpersoner i stamråd) för att få information.

Stoppa kommodifieringen

Den 8-9 mars 2003 samlades andliga ledare från Lakota, Dakota, Nakota Nation, Cheyenne Nation och Arapahoe Nation till ett möte där man behandlade problemen med exploateringen av indiansk andlighet. Jag har studerat detta mötesprotokoll. Samt ett öppet brev från Arvol Looking Horse som behandlar diskussioner som uppkom efter detta möte. Jag har också ett mötesprotokoll från ett uppföljande möte daterat 6 Juni 2003. Vid det förstnämnda mötet fattades följande beslut:

After a long discussion and testimonies of the concern and issues, it was up to me, as the Keeper of the sacred White Buffalo Calf pipe to make a decision”....”It was decided from march 9th 2003 and forward there will be no non Natives allowed in our sacred alters where it involves our seven sacred rites(www.dlncoalition.org)

Här fattades ett beslut att inga icke indianer får lov att vistas i altaret (utföra ceremonier) som berör De sju heliga riterna. Arvol Looking Horse säger också att det enda i lagen som stödjer beslutet är att endast inskrivna (i stammen) får bära en örnfjäder i alla sju riterna. Endast indianer i USA får lov att inneha örnfjädrar pga örnen anses helig för indianerna. (en örnfjäder symboliserar indiansk kunskap och är en andlig guide)

Beslutet att utesluta icke indianer från altaret kommer ur många års kamp för att motverka kommodifieringen av indiansk andlighet. Indianerna har tidigare gjort manifestationer mot exploateringen. 1993 kom ”Declaration of war against exploiters of Lakota spirituality” (www.aic.org). Jag kommer inte att gå närmare in på det här utan vill bara påpeka att det inte är någon ny företeelse med protester.

Jag tolkar detta uteslutande som ett sätt att skydda kulturen och andligheten. Det har inte hjälpt att man har försökt att uppmärksamma vad man upplever som ett problem. (tex tidigare protester). Sett utifrån traditionell synvinkel är det heller inget konstigt beslut. Om man ska bli initierad att utföra ceremonier skulle det krävas att man bor flera år hos indianerna och lär sig seder och bruk samtidigt som man får andlig undervisning.

Det framkommer också i texterna att inte bara icke indianer, utan också indianer är en del av problemet med kommodifieringen:

We need to stop this sell out of our culture. We have a Medicine man – Leonard Crow Dog, who is making chiefs out any white man who comes along with money to pay for it.”

...Factors that contributes to selling the culture because of the times on the reservation with few jobs, and all the violonce from many directions that seems to penetrate the young people (www.dlncoalition.org)

Här framkommer också att den sociala situationen inte är så bra på reservaten. Här kan man fundera utifrån lika perspektiv. Är försäljningen av andlighet ett sätt att klara sin sociala situation för de som säljer? Eller är det ett lukrativt extraknäck? Det finns uppenbarligen en efterfrågan på att konsumera lärdomar om andlighet från indianerna.

Kommodifieringen av indiansk andlighet är inte enbart koncentrerat till New Age rörelsen. Huruvida dessa personer som konsumerar direkt från indianerna alltid säljer sina kunskaper vidare framgår inte.

Sammanfattning

Det framkommer tydligt att det finns stora skillnader mellan indianernas synsätt på sin andlighet och på hur den praktiseras inom New Age rörelsen. Kommodifieringen är inte bara ett problem inom New Age rörelsen utan även bland indianerna.

5.4 Vilken betydelse har religiösa ceremonier för indianernas identitetskonstruktion?

I texterna framkommer hur andlighet är en del av kulturen och därmed identiteten. Det framkommer exempelvis en framtidsvision om vad som händer folket om man inte följer Den heliga pipans väg:

We could be just another Nation, with no identity, no cultural language, no cultural way of life and we could probobly loose our reservations and sacres sites. (www.dlncoalition.org)

Den vita buffelkalv pipans lärdomar är grunden för hur man ska leva och dessa lärdomar är i sin tur grunden till kulturen. Det framkommer också att folket inte har varit enade:

When was the last time we really united...I would rather see our people, even if there only a few, unite strong and understand what this all about, to stand with me for these ways to be protected, so this bundle can sty for our future generations. Arvol Looking Horse (www.dlncoalition.org)

Religionen blir ett sätt att ena människor igen, Arvol vill återupprätta pipans lärdomar bland sitt folk för framtida generationers skull.

Andligheten i form av ceremonier kan vara oerhört värdefull för den kulturella identiteten. Ceremonierna blir en länk till historien, det som är unikt för kulturen, till språket för att ta några exempel. Men andligheten skapar också konflikter som jag skrev om tidigare för de som inte väljer att gå den vägen. Vad som framkommer tydligt i texterna om ceremonierna är att de hör samman som en del av Den vita buffelkalv pipans lärdomar. De är en del av kulturen som jag som utomstående observatör av texter har svårt att förstå.

Det framkommer exempelvis att man inte deltar i ceremonier hur som helst. Det finns förbehåll och riktlinjer för vad som förväntas av personen när den ska delta. Det framkommer också riktlinjer för den som ska leda ceremonin. Alla ceremonier utförs exempelvis på stammens språk. Jag tar här ett exempel på hur man ser på soldansen:

Our purpose for the Sundance is for the survival of the future generations to come. The ceremony is not only taking place in the center with the dancers. The ceremonial participation also

depends on all the supporters on the outside of the arbour who should be in prayer. (www.dlncoalition.org)

Det finns andra förberedelser för de som ska delta i soldansen. Exempelvis ska man förbereda sig med en vision quest (en av de sju heliga ceremonierna), fasta utan mat eller vatten ingår också som en del av ceremonierna. Jag gör ingen fullständig redogörelse över ceremoniernas innebörd och utförande eftersom jag inte har den kunskapen. Det är heller inte nödvändigt i denna uppsats.

Sammanfattning

Den övergripande meningen i texterna är hur andlighet hör ihop med den kulturella identiteten. Jag tycker också att det är svårt att förstå hela innebörden av det som skrivs om ceremonierna i mitt material.

Vad som framkommer tydligt är däremot den stora skillnad som framkommer mellan New Age rörelsen och detta material. Man märker inte skillnaden förrän man läser hur indianerna beskriver andligheten och hur allting hör samman i ett trossystem.

6 Diskussion

I detta avsnitt gör jag en övergripande diskussion av de teman som framkommer i materialet mot de teorier och begrepp jag har redogjort för i introduktionen.

6.1 Sekularisering

Sekulariseringsprocessen kopplas i sekulariseringsteorier samman med de moderniseringsprocesser som har ägt rum i samhället. Exempelvis trodde Comte (Brodin 2001:17) att religionen skulle försvinna och ersättas av vetenskapen. Till moderniseringsprocessen räknas exempelvis byråkratisering, rationalisering och industrialisering. Dessa processer förväntas enligt sekulariseringsteorierna bidra till att undergräva den traditionella religionens legitimitet. Om man tolkar kommodifieringen av indiansk andlighet inom New Age som en process av moderniteten, så har detta sammantaget bidragit till att undergräva den traditionella religionens legitimitet för indianerna.

Indianerna förlorade mycket av sin traditionella religion under assimileringprocessen. Man tvingades att anta kristendomen som officiell religion, och det blev inte lagligt förrän 1978 att utöva traditionell religion. Idag finns blandad religion hos indianfolken också. Många är kanske enbart kristna eller enbart traditionella, eller kanske någon form av konstellation mellan religionerna, eller är man inte religiös alls.

Det framkommer också en form av förnyelse av indiansk andlighet i hur man delar ceremonier med andra indianfolk som har förlorat sina traditioner:

In the early 70's, Chief Fools Crow and Stanley Looking Horse decided to allow other Native Nations to participate in these rites. Their reasons were based on the fact that most Nations have lost their ways through assimilation or lack of teachers to teach their indigenous ways (www.dlncoalition.org)

Sioux delade alltså ceremonier med andra folk som hade förlorat sin religion under assimileringen. Vad vi kan se idag är då att andra indianstammar som i begynnelsen inte hade dessa ceremonier nu har en del av trossystemet som ursprungligen tillhör Sioux.

Att indianer säljer sin andlighet ser jag som en del av sekulariseringsprocessen. I ett sekulerat samhälle har inte trossystemen samma legitimitet för hur samhället är byggt. I det traditionella samhället var trossystemen grunden för samhället. I det moderna är den individualistiska ideologin mera framträdande. De indianer som kommodifierar andlighet har

kanske sin egen individuella tro och har inget intresse av tradition. Eller har man sin egen version av tradition. Enligt Weber (1946) skulle religionen minska i betydelse för såväl enskilda människor som för samhällen i stort men inte försvinna helt.

Det man kan uppfatta av de texter som berör det indianska motståndet är att det är ingen enhetlig sammanhållning runt den traditionella religionen. Arvol Looking Horse nämner som jag tidigare citerade att det kändes bra att människor samlades och var eniga i frågan om exploatering, vilket inte hade skett på länge. Detta tyder på splittring bland de indianska folken precis som i övriga sekulariserade samhällen.

Enligt Luckmann (Hunt 2002:29) har vi i det moderna samhället ingen användning för ett övergripande system av religiösa värderingar. Religionen blir istället en aspekt av privatlivet och av individuella val varav man konstruerar sin egen religiositet.

I utbudet inom New Age rörelsen förekommer en mängd olika erbjudanden av olika livs-åskådningar. Erbjudandena är direkt riktade mot individen och dennes personliga utveckling. Luckmanns teori stämmer med hur New Age rörelsen i Sverige och övriga länder fungerar, däremot är den svår att tillämpa på hela på hela det svenska samhället.

Man vet exempelvis inte hur många som är aktiva inom New Age rörelsen, eller i vilken utsträckning människor faktiskt utövar privat religion. En privat religion behöver inte innebära att individen aktivt går ut och väljer ett annat alternativ än det traditionella. Sekulariseringen kan också innebära att individen väljer att inte tro alls därför att religion inte fyller någon funktion.

Jag anser att New Age rörelsen har växt fram som en aspekt av sekulariseringen. Det är inte möjligt i ett traditionellt samhälle att producera och konsumera religion. Man har inte heller samma möjligheter till individuella val som i ett sekulariserat samhälle.

Min tolkning är att sekulariseringen har bidragit till att exploateringen av indiansk andlighet har kunnat bli ett problem.

6.2 En svensk religiös New Age marknad

Den svenska religiösa marknaden inom New Age rörelsen kommodifierar indiansk andlighet. Detta är en del av en större helhet eftersom New Age rörelsen finns i de flesta västerländska samhällen. Det sker idag tack vare globaliseringen ett utbyte mellan länder av olika idéer och utbyte av spirituella ledare. På Mundekulla New Age festival 2006 fanns inte mindre än åtta olika nationaliteter bland workshopsledarna för att ta ett exempel (www.mundekulla.se).

Utbyte sker också till stor del via Internet där det finns en mängd olika hemsidor som har anknytning till New Age rörelsen. Förutom Internet, workshops, festivaler och olika kurser kan man också finna New Age inom resebranchen. ”Pilgrims Travels – succesa till inkaindianernas land. med schamanism, den heliga dalens kraftplatser” (Energivågen nr 137 s 38) Det finns en stor religiös marknad som jag tror kommer att växa ännu mer tack vare globaliseringen. Att allting är lättillgängligt kanske också bidrar till att fler konsumerar. Jag har tidigare skrivit om begreppet **kommodifiering**, vilket innebär att religionen görs till en vara som produceras och konsumeras.

Enligt York (2001:367) är den religiösa marknaden en modell av liberal västlig kapitalism och fungerar efter samma principer.

Produktionen av religion påminner om den sekulära marknaden exempelvis i utformandet av annonser som jag tidigare har beskrivit, där indiansk andlighet bjuds ut som vilken vara som helst. Det finns en rationalitet i utformandet av workshops och kurser som är förlagda till en helg, där man hinner med en mängd aktiviteter. Enligt Brodin (2001:55) bjuds varor och tjänster ut på samma sätt som inom den sekulära marknaden.

Att varor bjuds ut separat görs dessutom till en ideologisk poäng inom New Age, vilket hänger samman med den individualistiska ideologin. Den religiösa marknaden påminner om den sekulära i prissättning. Hemsidor och annonser talar i de flesta fall om exakta priser, den

som har råd kan konsumera religion. På den svenska religiösa marknaden bjuds indiansk andlighet ut tillsammans med en mängd andra alternativ. Indianska ceremonier och andra varor som kan knytas till detta är ingen stor del av den svenska marknaden. Man kan finna en betydligt större mängd av exempelvis healingerbjudanden. Det produceras och konsumeras dock en del här vilket gör att den svenska marknaden blir en del av problematiken. Samtidigt fungerar indianernas motstånd som en sorts konsumentskydd. En del av motståndet handlar om vad traditionell religion innebär för de indianer som praktiserar denna form. Man går aktivt ut och talar om vad skillnaden mellan New Age och traditionell religion innebär. På NAFPS forum kan man läsa följande:

Up until now, all religion has been given freely, New Age is being sold. Selling new Age as religion, seems then the same as selling Honda, Coca-Cola, or Nike as religion.
Le_Weapon (www.newagefraud.org)

Även om man talar om religion i termen vara, är det inte exakt samma sak som en sekulär vara. Man kan exempelvis inte byta om man inte blir nöjd med ett köp, istället måste individen göra ett nytt aktivt val av någonting som kanske fungerar bättre.

Skillnaden mellan en sekulär vara och en religiös vara är ju att det ändå handlar om någon form av tro. Om individen konsumerar en religiös vara för att exempelvis uppnå personlig utveckling är exempelvis en ceremoni ett medel för att uppnå detta. Då måste individen ha någon form av tro på just den ceremonin man väljer.

Giddens (1990:37) begrepp modernitetens reflexivitet kan här tillämpas på skaparglädjen inom New Age rörelsen. Här talar man om traditioner som har varit borta från oss under en längre tid, för att kunna rekonstruera dessa tar man in influenser från olika ursprungsfolk. Därefter skapar man en form av nyschamanism. Min tolkning av anledningen till att man ofta "lånar" från etablerade religioner, är att det inte har lika stor genomslagskraft att kalla en religion för nyskapad. Om man skall jämföra med en sekulär marknad så utvecklas även här nya produkter ur gamla. Religionen får helt enkelt en större genomslagskraft på marknaden, om där finns inslag av tex "urgammal indiansk visdom".

6.3 Indianskt motstånd – identitet – ceremonier

Indianernas motstånd innebär delvis att deras andlighet kommodifieras, dels att man inom New Age rörelsen mixar ihop olika alternativ och kallar det äkta. Här är det två helt olika synsätt som kolliderar. För de indianer som utövar sin religion traditionellt är det en fruktansvärd kränkning, att exempelvis ceremonier säljs som en vara. Sett från New Age rörelsens sida är det naturligt att nyskapa och omforma religioner. Skillnaden mellan traditionell indiansk andlighet och New Age försöker man på olika sätt att åskådliggöra när man protesterar:

De indianska trossystemen är specifika för varje stam. Det finns lika många skillnader mellan stammarna som det finns mellan te x hinduism och kristendom. Ingen skulle väl komma på idén att blanda ihop dem och kalla dem för "indo-europeisk" religion !?. Trots det är det massor med bedragare som lär ut någon form av blandning där de slängt in bitar ur olika trossystem, Al Carroll (De kallar oss indianer s 172)

De grundläggande skillnaderna mellan traditionell andlighet och New Age som framkommer ur materialet är kommodifieringen:

There should be no price tag allowed to participate in any of our sacred ceremonies. The only protocol needed for a ceremony is to offer tobacco that has been prayed with (www.dlncoalition.org)

Det framkommer också ur resten av texten att det är tillåtet att ge gåvor till medicinmannen/kvinnan som tacksamhet för det arbete han/hon utför. Men detta är alltså inget tvång och kan man inte ge mycket räcker det med tobak till ceremonin. Här finns en grundläggande skillnad mellan traditionell andlighet och New Age.

Det traditionella synsättet på indiansk andlighet påminner om hur exempelvis systemet med Svenska kyrkan är uppbyggd. Är vi medlemmar betalar vi en viss summa i skatt och kyrkans tjänster har vi fri tillgång till. Däremot säljer inte prästen exempelvis nattvarden lösryckt ur sitt sammanhang utan den ingår som en del av det kristna trossystemet.

En medicinman/kvinna måste dock kunna överleva humanitärt därför ingår donationer i form av exempelvis förnödenheter som en del av systemet.

Enligt Durkheim (Giddens 2003:448) stärker kollektiva ritualer och ceremonier gruppens solidaritet vid sådana tillfällen då människor tvingas anpassa sig efter viktiga förändringar i livet.

Indianerna är ingen enhetlig grupp av individer där alla delar samma trossystem, detta framkommer tydligt i mitt material. Men man kan också se de tendenser som Durkheim talar om i försvaret av ceremonierna. Man samlas och enas för att skydda sin religion. Utifrån Durkheims teori är det heller inte svårt att se motsatsen till gruppens solidaritet. Det som borde ha haft en sammanhållande effekt skapar istället både konflikter inom gruppen, och mellan gruppen och utomstående. Beslutet som fattades på "Protection of ceremonies meeting" 2003 innebär att man utesluter icke indianer från altaret. Detta kan tyckas vara ett överdrivet beslut men kan förstås utifrån följande text.

The white brothers and sisters can still attend and pray with us at a ceremony, if the spiritual leaders allows this. Again it is the center, that needs to be protected
Arvol Looking Horse (www.dlncoalition.org)

Arvol Looking Horse utesluter alltså inte möjligheten att icke indianer får medverka i en ceremoni, däremot vill han skydda den traditionella kunskapen. Detta är hans ansvar som innehavare av Den vita buffelkalvens pipa enligt traditionen. Han har ett stort ansvar för sitt folk och arbetar aktivt med att sammanlänka folket med pipans lärdomar.

"This is also a reminder even with our own people, they need to prepare their life to stand in that alter and learn these protocols." Arvol Looking Horse (www.dlncoalition.org)

Ceremoniernas betydelse för den indianska identitetskonstruktionen framkommer på olika sätt i materialet. Ceremonierna är som jag tidigare har skrivit inte lösryckta delar utan ingår i ett sammanhängande trossystem. Detta trossystem är en del av kulturen och är unikt för varje stam. Jag beskriver i mina exempel Sioux indianerna eftersom deras ceremonier är de som har kommodifierats mest. De indianska folken har en lång historia där assimilationen in i det västerländska samhället innebar att många folk fick ge upp sin kultur. Eller fick man bevara sina traditioner i lönnedom vilket Sioux gjorde för att bevara den traditionella andligheten.

Med historien i åtanke är den kulturella identiteten en viktig del för många indianer. Enligt Hall (Bradley 1996:25) är kulturell identitet en fråga om vad man blir likaväl som vad man är.

Även om det idag finns många indianer som tillhör den traditionella andligheten, så förekommer det också stor splittring bland indianerna. Ceremonier kan vara en väg tillbaka till

sin kultur om man vill det. Eller har ceremonierna ett bevarande syfte för de som så att säga är inne i kulturen.

When i attended the UN Indigenous Day with representatives from indigenous Nations from around the world, they discussed the criteria to maintain our voice in the protection of our Sacred sites and cultural identity. All agreed it was to maintain the language.” Arvol Looking Horse (www.dlncoalition)

Alla ceremonier utförs på stammens språk vilket medför ett bevarande av kulturen. Tidigare var det förbjudet för indianerna att tala sitt eget språk. Numera finns det traditionella språket som en levande del bland barn och ungdomar bland stammarnas skolor.

Men andligheten är inte hela delen av en kulturell identitet även om exempelvis ”pipans väg” är ett rättesnöre för hur man ska leva, innehåller den anvisningar man kan följa utan att ta del av alla ceremonier. Sioux har exempelvis ett starkt system för vördnad av äldre som en del av kulturen.

Den personliga identiteten markerar vad som skiljer oss åt som individer och det är viktigt att komma ihåg att alla människor i en kultur inte är likadana.

Bradleys(1996:25) teori om tre nivåer av social identitet, passiv, aktiv och politiserad identitet. kan man tillämpa på indianernas motstånd på följande sätt.

Den **passiva identiteten** är att man är indian (etnicitet). Man tänker inte på sig själv i denna term förrän man blir medveten om hur ens andlighet exploateras. (New Age formar en generell bild av vad en indian är, vad andligheten innebär).

Den passiva identiteten blir då en **aktiv identitet**.

Hur man uppfattar sig själv som indian och sin andlighet blir en medveten identitet och kan utlösa en **politiserad identitet**.

I den politiserade identiteten är aktion en bas för kollektiv organisation. Indianerna har på olika sätt organiserat sig för att göra motstånd. Genom att i motståndet framhålla exempelvis vad som är traditionell andlighet, för man fram vad man anser är både en kulturell identitet och en del av den personliga identiteten. Att man gör motstånd är en del av att uppmärksamma människor och få konsumenter och producenter att själva förstå problemet med kommodifieringen:

Endast då kommer vi att kunna säga att varumärket ”Indians R Us kulturella beslagtagning och folkmord är över, och att euro-amerikanare slutligen inser vilka de har varit, och ännu viktigare, vem och vad det är som de kan bli. Ward Churchill (De kallar oss indianer s, 216)

Ceremonierna betyder alltså inte allt för den indianska identitetskonstruktionen, men att indianisk andlighet har blivit en vara genom exempelvis läseschamanism. Bidrar till att försvåra för indianerna med de tillskrivna identiteter man får. Exempelvis i form av stereotyper.

Svanberg (2003:166) tar upp stereotypen ”den ädle vilden” som ett exempel. Denna stereotyp framkommer i en del av materialet som jag har granskat:

På Mundekulla erbjuder han en ”talking circle. Indianernas sätt att samtala med varandra genom att skicka runt en pinne till alla i cirkeln.” (www.mundekulla.se)

När man läser detta kan man fundera på om inte indianerna samtalar med varandra som andra människor. Här hänvisas man indianen till ett drömligt förflutet. Indianerna har samma mötesformer som alla andra dvs en ordförande som fördelar ordet vid officiella möten. Denna

form av stereotyper skapar en obalans mellan indianerna och exempelvis vita. Anledningen till detta är att man bemöter ofta människor utifrån den förförståelse man har.

6.4 Avslutning

Syftet med min studie var att belysa de problem som har uppstått då indiansk andlighet har blivit en vara som produceras och konsumeras inom New Age rörelsen.

Genom mina frågeställningar har jag försökt kartlägga processen mellan hur kommodifieringen ser ut och hur marknaden fungerar. Till att skapa en bild av vad som framkommer i indianernas motstånd, hur påverkar kommodifieringen den kulturella och den personliga identiteten. Mitt val av textanalys som metod har fungerat bra överlag för att få svar på frågeställningarna med ett undantag, frågeställningen om hur moderniteten påverkar individuella val av religion skulle få en djupare innebörd i intervjuer. Dock har frågan ingen övergripande betydelse för slutresultatet i denna studie eftersom syftet kunde uppfyllas via de andra frågeställningarna.

I min studie har följande problem framkommit:

- Kommodifieringen av indiansk andlighet upplevs som en kränkning av många indianer.
- Kommodifieringen sker både inom New Age rörelsen och bland indianer.
- Den svenska religiösa marknaden inom New Age rörelsen fungerar på många sätt som en sekulär marknad.
- Bibehållandet av stereotyper blir ett problem för indianerna tack vare den tillskrivna identitet man får.
- Svårigheter att uppnå förståelse mellan de indianer som aktivt utövar traditionell andlighet och New Age.
- Indianerna har uteslutet icke indianer från altaret för att skydda sina traditioner.
- Andligheten är en del av identitetskonstruktionen. En politiserad identitet blir aktiverad för att skydda den kulturella identiteten.

Att den svenska religiösa marknaden inom New Age rörelsen fungerar likt en sekulär marknad behöver i sig inte innebära ett problem. I detta sammanhang konstaterar jag att det har blivit ett. Förslag på vidare studier i ämnet skulle kunna vara att man studerade hur ursprungsfolkens protester uppfattas från producenternas och konsumenternas sida inom New Age rörelsen.

7 Litteratur

- Bradley, H (1996). *Fractured identities*: Polity Press, Cambridge
Brodin, J-A (2001). *Religion till salu?*: Almquist & Wiksell, Stockholm
Giddens, A (2003). *Sociology*: Studentlitteratur, Lund
(1990). *The consequences of modernity*: Polity Press, Cambridge
Hammer, O (1997). *På spaning efter helheten*: Wahlström & Widstrand, Stockholm
Heelas, P (1996). *The New Age movement*: Blackwell Publishers, Cornwall
Hunt, S (2002). *Religion in western society*: Palgrave Publishers, Basingstoke
May, T (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*: Studentlitteratur, Lund
Stark, R & Finke, R (2000). *Acts of faith*: University of California press, Berkely
Svanbeg, J (2003). *Schamanantropologi*: Åbo Akademiens förlag, Åbo
Sveningsson, M (2003). *Att fånga nätet*: Studentlitteratur, Lund

Icke akademisk litteratur

Olika indianska författare (2004) *De kallar oss indianer*: Världen i våra händer, Göteborg

Artiklar

- Berger, P (2005). *Religion and the west*: The National Interest
Black, E (2002). *The mascotting of Native America*: American Indian Quarterly vol 26 issue 4 p, 605-622
Horse, P (2005). *Native American identity*: New directions for student services nr109
York, M (2001). *New age commodification and appropriation of spirituality*: Journal of contemporary Religion vol 16 nr 3

Internetsidor

- www.ramsbergsgarden.se
www.wolfheart.se
www.redspirit.se
www.mundekulla.se
www.newpage.se
www.vattumannen.se
www.newagefraud.org
www.dlncoalition.org
www.world-foundation.se
www.siouxme.com
<http://www.missoulain.com/articles/>